МОВОЗНАВСТВО

Даниленко Л.

*к.ф.н., доц., Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (Україна)*

Danylenko L.

PhD, docent, Taras Shevchenko National University of Kyiv, (Ukraine)

KULTURNÍ SLOŽKA SÉMANTIKY ČESKÉ FRAZELOGIE

THE CULTURAL COMPONENT OF THE SEMANTICS OF CZECH PHRASEOLOGY

Увага сучасної лінгвістики до всебічного вивчення зв'язів між мовою і культурою спонукала авторку статті до дослідження деяких чеських ідіом, походження яких є затемненим і незрозумілим (напр. dát/ dostat něco do vínku), або навпаки, усталені вислови містять відомі в слов'янських мовах слова (гривня, козак) та є в них спільним культурним спадком. Мета статті — виявити культурне підґрунтя чеської фразеології та пареміології на тлі східнослов'янських мов.

Ключові слова: чеська мова, східнослов'янські мови, фразеологія, пареміологія, етимологія, культурна семантика.

Attention, paid by modern linguistics to studying multilateral relations between language and culture, made the author think about some Czech idioms, origins of which are not quite clear (e.g. dát / dostat něco do vínku). The word vínec in modern Czech has two meanings - a diminutive to a wreath and a ribbon. Both meanings could influence the semantics of this idiom. To reveal it, the author turned to numerous ethnographic examples and states that the figurative meaning of this expression arose as a result of the formation of the verbal noun vínec, which meant, in fact, a gift, usually money, to a newborn from his godparents. He was not laid under a wreath or ribbon, but wrapped in some kind of blanket. Other expressions that are analyzed in the article, on the contrary, contain well-known

words of Slavic languages (for example, hryvnia, Kozak), are a common linguistic heritage of the past, but are implemented differently in phraseological images. The author tries to explain the linguistic-cultural phenomenon of Czech phraseology and paremiology against the background of East Slavic languages.

Key words: Czech language, East Slavic languages, phraseology, paremiology, idiom, etymology, cultural semantics.

Problém a jeho výzkum v současné lingvistice. Výklad v tomto příspěvku spadá do aktuálního tématu jazykového obrazu světa, hlavně historicko-etymologického studia frazeologie a paremiologie, neboť kulturní složky sémantiky české frazeologie dosud nejsou v úplnosti popsány, jsou však zásadně příznačné pro chápání a vymezení vlastní svébytnosti a jinakosti jiných. Naše bádání v rámci kulturně orientované jazykovědy inspirovaly práce lingvistů J. Bartmiňského, V. Mokijenka, H. Waltera, V. Žajvoronka, N. Tolstého, S. Tolsté, N. Aruťunové, L. Stěpanové, I. Vaňkové aj., jejichž cílem bylo vysvětlit přenos kulturně vázaných informací na sémantiku jazykových jednotek, odhalit jistý svět lidí na základě jazyka a kultury.

Slova rovněž i úsloví jsou nevyčerpatelnými poklady kulturní minulosti a v ní jsou zakotveny. Studium kulturního významu slova je zásadní perspektivou studia jazykového obrazu světa vůbec. «“Na úsvitu” bádání v kulturní lingvistice se sémantikou rozumělo kulturně podmíněný prostor lidské – společné – zkušenosti, obsažený v jazyce a v textech – v tomto smyslu je sémantika formou objektivizovaného a «zjazykověného» lidského vědomí a sebe-vědomí» [Vaňková 1999: 217]. Všimněme si, jak Slovník spisovného jazyka českého výrazně charakterizuje jeden z významů slova *obraz*: je to názor, představa, ponětí o něčem. Takže každý národní jazyk přes svůj názor, představu, ponětí o něčem podává své myšlení a vidění světa. Pokaždé, když se chceme věci dostat na kloub a poznat pravou podstatu rčení nebo úsloví, máme jít do hloubky slova. Slovo má totiž kulturní paměť, která je dána ať už sémantikou, etymologií nebo narážkou na nějakou historickou údalost, osobu, tradici, obyčej. **Úkol** této studie je zkoumání kulturní základny některých českých frazému a přísloví na pozadí východoslovanských jednotek.

Dát / dostat něco do vínku. Tento idiom má v dnešní češtině několik významů. Nejdříve se tím míní nějaký počáteční dar, zvláště symbolický a tradiční, který člověk dostával obřadně, např. dítě při narození, člověk na začátku

kariéry, nevěsta v den svatby apod. Pak tento význam nabyl širšího abstraktního rozsahu: být obdařený, nadaný něčím přirozeně a dědičně, od narození, zvláště ve smyslu dobré vlastnosti nebo schopnosti. V dnešním úzu se vyskytuje právě tento význam, který je tedy důsledkem sémantického, a to metaforického rozvoje prvního významu.

Abychom dobře porozuměli původnímu významu rčení a jeho následnému obraznému rozšíření, musíme zjistit, co je *vínek*, co a kdy se do něj dávalo? Samo o sobě slovo *vínek*, kromě zdrobněliny od *věněc*, je knižní a v běžné řeči se objevuje ve rčení *dát někomu něco do vínku*, které původně znamenalo, jak se dočteme u V. Machka, «kmotrovský dar dítěti» při narození, který se mu zavinoval do roušky či příkrývky [Machek 1957: 567]. O slovu *vínek* se můžeme poučit také u J. Jungmanna: *Při křtu kladou dítěti kmotři peníze na památku do vínku. Peníze do vínku. Dá do vínku dvouzlatník* [Jungmann 1839, V: 103]. Slovník spisovného jazyka českého uvádí čtyři významy: 1. je to zdrobnělina k *věněc*; 2. je to «pás, stužka ovinutá zpravidla kolem čela»; 3. je to nějaký «*taneční vínek*» a nakonec náš idiom, ve kterém slovo *vínek* je frazeologicky vázané, omezeno totiž jen na toto frazeologické spojení. Zřejmě bychom měli zůstat u prvních dvou významů. Především prozkoumáme otázku, zdali byl věnec (rovněž vínek) nebo nějaká ovinutá kolem čela stužka atributem při křtu dítěte. I. Němec, jenž se zabýval lexikologií staré češtiny, poukazoval na obřádní funkci vínku: «od kmotrů dostává dítě dárek do vínku. Snad název tohoto dárku souvisí se zavinutou peřinkou, nebo s křticím a biřmovacím vínkem («vínek lněný, jímž se hlava obvazuje») či rouškou, kterou se ovjela dítěti hlava při obřadu a která se potom doma přechovávala» [Němec 1980: 46]. Autor tedy nabízí hned dvě verze: možná to byla peřinka, možná však vínko křticí. Vyhledávání etnografického materiálu a získané poznatky přivedly nás k závěru, že jako dárek do vínku novokřtěnec vždy dostával peníze, a to do nějaké zavinovačky (ať již peřinky, roušky, uzlíku či povijanu – sice pásu, ale přece ne křticího). Uvedeme úryvky z textů, z nichž lze o tom soudit: 1) «Za starších dob křtěnec obdarován býval obrázkem toho svatého, jehož jméno obdržel, kromě obrázku přidávali chudobní stříbrňák a bohatší 2–10 rýnščáků, tj. «nejhodnější» dukát. Dar svázal se do uzelku. <...> Nyní kupují kmotrové jako uzelek papírové

skříňky, uvnitř nichž uložen obrázek <...>; též přikládají se peníze a kousky chleba. Když babka za oltářem uzelek pod hlavičku nebo za povijan strká, dí: «Přijímaj dar malý, svojo drž a na čijo (něčf) nečihni». Darované peníze a chléb vyznamenávají, aby dítě mělo dost chleba a peněz a netřelo nouze» [Vyhlídal 1897: 39]; 2) «Po křtu <...> kmotři obejdou oltář a zde za oltářem stranou zastrčí připravené dary dítěti do peřinky» [Dostál 1895: 124]; 3) «Rodiče schovávají pro děti peníze, které jim kmotrové při křtu do vínku dali. V dospělém věku teprv je dětem dají, a ty jich nesmějí použiti, leč jen v největší nouzi, a pak cokoliv s těmi penězi započnou, vše se jim daří a mají s nimi štěstí» [Krupka 1912: 440]; 4) «Do vínku dávají kmotři peníz, zaobalený v svatý obrázek, obyčejně patrona, jehož jméno děcku se dá nebo patrona kmotrova. Vínkový peníz zámožnější děcku uschovají, chudší pak zakoupí mu něco a výtěžek patří jemu, na takovou věc pak prý má děcko vždy štěstí» [Pittnerová 1892: 199]. Docela výstižně darování při křtu popsal Č. Zíbrt: «Křtící obrázky dítko od kmotrů dostává vedle dárku «do vínku». Obyčejně dávají do vínku stříbrné i zlaté peníze, obyčejně již minci nehernou. Nejvíce do vínku bývá dáváno: staré tolary neb staré dvacetníky, které schválně bývají schráněny a nikdy se za berné peníze neproměňují. Ke křtícímu penězi vloží kmotr a kmotra obrázek některého svatého, obyčejně svatého patrona, jehož jméno dítko na křtu dostane, nebo jiný svatý obrázek, na kterýž kmotr napíše jméno křtěncovo. Při křtu vstřčí kmotři dítku tyto vínky do peřinky. <...> Peníze dítku do vínku dané, jmenují se křtícími a mají prý zvláštní požehnání. Proto mají býti dítku uchovány do jeho zrostu, by jich použilo k vlastnímu prospěchu, který prý ponese zdaru. <...> Ke karkuli druží se: slinták, bryndák; povijan, poviják, zavijan, zaviják. Dále zavinovačka; peřinka, kterou dítko bývá vinuto» [Zíbrt 1924: 371]. Těchto ukázek z bohatého množství příkladů postačí, aby bylo zřejmé, o jaký vínek jde. O tom, že slovem *vínek* je myšleno ne ten nějaký menší věnec nebo stužka kolem čela (stěží by tam nějaký ten peníz umístil), ale něco jiného, svědčí také v textech uvozovky «*do vínku*». V. Machek se domnívá, že slovo *vínek* v tomto rčení je postverbální podstatné jméno, tedy to, co se *zavinovalo* [Machek 1957: 567]. Myslíme, že se takto mohl jmenovat sám o sobě «zavíjený» dárek, srov. u Č. Zíbrta: *tyto vínky*

do peřinky. Později došlo k posunu původního významu a dnes se výrazu *dát* nebo *dostat něco do vínku* užívá jen v přeneseném, nevěcném významu, např. o zvláštních vlohách nebo tělesných vlastnostech člověka, které již jsou darem Božím. Četné příklady v Českém národním korpusu tento přenesený význam ilustrují: «Uvědomil jsem si, že bude nutné využívat toho, co člověk *dostal* zadarmo *do vínku* už při narození; *Do vínku dostala* mnoho schopností, a ty plně rozvíjela. Hlady rozhodně nezemře, v kuchyni se pohybuje ráda. «Kulinářskou fantazii jsem *dostala do vínku* po tátovi, baví mě v kuchyni vymýšlet,» říká a přitom míchá želé na dort; Nová instituce *dostala do vínku* literární archiv Národního muzea, který je dostatečně širokou základnou novodobé české literatury». Na rozdíl od češtiny, která má pro přirozený talent výraz s idiomatickým významem, východoslovanské jazyky disponují frazémy s docela průhlednou sémantikou, srov.: ukr. *дату/ отримати придане*, rus. *дать/ получить приданое*, blr. *атрымаць пасаг*. Přičemž v těchto jazycích jde o věcech materiálních, týkajících se hmotných stránek. V ukrajinštině slovo «*придане*», tož *věno*, má význam jednak «majetek n. peníze přinášené ženou (zejm. v dřívějších dobách) do manželství», jednak «výbava pro novorozence». Za zmínku stojí, že ukr. zast. *віно* «*придане, посаг*» se spojuje se staroslověnským *вѣно* «dárek pro nevěstu» [ECYM 1982: 400-401] a českým *vínek* – původně «zavíjený dárek».

Když člověk nevyužil své vrozené schopnosti nebo lehkomyšlně promarnil své nadání, znamenalo to, že *zakopal svůj talent* nebo *hřívnu* a tak je zničil.

Zakopat svou hřívnu. Hřívna je dobře známá ukrajinštině, poněvadž je to název současné ukrajinské měny. Dobře ji zná i čeština, protože hřívna se úspěšně účastnila českých dějin. Vezmeme to po pořádku a vypravíme se do hlubší jednak jazykové, jednak kulturní historie. Slovo *hřívna* je všeslovanské: ukr. *гривня*, rus. *гривна*, pol. *grzywna*, chrv. *grivna*; stsl. *grivъna*, psl. **grivъna* je odvozeno od **griva*, předpokládá se původní význam «krk, šíje». Později se *griva* říkalo dlouhé srsti na krku a odtud je dnešní slovo *hříva*, pojmenování srsti na těle koní, lvů a jiných živočichů. Vraťme se však ke slovu *hřívna*, které tedy původně znamenalo «náhrdelník z drahého kovu». Byla to ženská ozdoba zcela

běžná, v hrobech jich bylo nalezeno velké množství a jako ozdoba byla vyráběna «séριοvě», takže se stala jakousi jednotkou množství drahých kovů, proto později značí určitou váhu zlata nebo stříbra. Z hřivny (jako jednotky určující váhu kovu) se razily mince – groše. V roce 1300 Václav II. provedl měnovou reformu. Začalo se razit různé hřivny: hřivna pražská, čili těžká, hřivna královská, čili lehká, hřivna posudná, neboli hornická aj.

V současném jazyce českém lze *hřivnu* pouze *zakopat*, což znamená nevyužít talent, nadání a promarnit své schopnosti, nebo lze *hřivnou přispět* pomocí, radou, nápadem. Za tyto souvislosti může středověký překlad Bible. **Biblické** podobenství zde uvedeme v zkráceném zápisu. Praví se, že jednou se jeden pán chystal na cestu, dal si zavolat své služebníky a svěřil jim svůj majetek. Jednomu dal pět hřiven, dalšímu dvě a dalšímu jednu, každému podle jeho schopností, a odešel na cestu. Ten, který dostal pět hřiven, nechal je vydělávat a získal jiných pět. Podobně ten, který dostal dvě hřivny, získal jiné dvě. Ten, který dostal jednu, hned šel, zakopal ji v zemi, a tak ukryl peníze svého pána. Po dlouhé době se pán těch služebníků vrátil a účtoval s nimi. Když přistoupil ten, který dostal pět hřiven, přinesl dalších pět hřiven. Jeho pán byl spokojen a řekl: «Byl jsi věrný v mále, svěřím ti mnoho». Potom přistoupil ten, který dostal dvě hřivny, a pravil, že měl dvě hřivny a získal další dvě. Jeho pán zopakoval totéž, co i prvnímu služebníkově. Potom přistoupil ten, který dostal jednu hřivnu, a řekl, že hned odešel a ukryl hřivnu v zemi: zde máš, co ti patří. Jeho pán se rozčilil na služebníkovu línost. «Měl jsi tedy dát mé peníze směnárníkům a já bych si po návratu vzal, co mi patří, i s úrokem! Vezměte mu tu hřivnu a dejte ji tomu, kdo jich má deset. Každému, kdo má, totiž bude dáno, a bude mít hojnost, ale tomu, kdo nemá, bude vzato i to, co má» (Matouš 25:14).

Z textu Bible je jasné, že Kristus neměl na mysli majetek hmotný, ale duchovní. A tak se stalo, že *hřivna* (nebo její synonymum *talent*) jsou dnes označením schopností a nadání, které se nemají zakopávat někde na poli, ale pěstovat, a tím rozmnožovat. A přitom *zakopat svou hřivnu* v přeneseném významu «zakopat svůj talent» mají jen čeština a slovenština. Jiné slovanské jazyky «zakopávají talenty», např. ukr. *закопати свій талант*, rus. *закопать свой талант*, blr. *закапаць свой талант <у землю>*. Původně totiž slovo

talent znamenalo ve starověkém Řecku nejvyšší jednotku v soustavě vah a pak peníze (zlaté n. stříbrné) ve váze této jednotky.

Je zajímavé, že se v češtině slovo *hřivna* dodnes vyskytuje ve rčení *přispět svou hřivnou k něčemu*: přispět svým podílem, zkušeností, majetkem, a tak se účastnit něčeho. Všimli jsme si docela neběžného kontextu: «Podávající první číslo «Českého Lidu» do rukou české a slovanské veřejnosti, pokládají pořadatelé jeho za svou povinnost promluvit několik slov o jeho důležitosti, potřebě, programu a vedení. <...> Nepochybujeme však, že bedlivé studium českého lidu uvítá i celý svět vědecký s radostí a uznáním; tím, že chceme zkoumat jeho minulost i přítomnost, jeho vznik i dráhu, kterou prošel ve svém vývoji, tím budeme moci *přispěti i českou hřivnou* ku poznání vývoje lidstva celého» [Zíbrt 1892: 1-2]. Velmi výstižný je i kontext novější: «Je pravda, že jsme národem nepočetným, že nemůžeme ve světě ničeho dobýt množstvím zástupů. Přesto můžeme *přispět svou hřivnou* do celosvětové pokladnice velmi významně. Nikoli však napodobováním cizích vzorů, ale zejména tím, co je naším národním specifikem – a tím byla kromě jiného i naše vzdělanost» [ČNK].

Starý/ ostřílený kozák. Toto rčení patří mezi výrazy ne ryze českého, nýbrž slovanského původu. Říká se o člověku (starším i mladém), který nabyt (pobytem v nějakém prostředí, delším, opakovaným vykonáváním nějaké činnosti apod.) zkušenosti a sebevědomé jistoty. Se slovem *kozák* se dočkáme hned několika překvapení. Má v češtině několik významu: je to 1.«pasák koz», 2. «druh houby», jehož pojmenování vzniklo podle J. Rejzka přenesením z *kozák* «pasák koz» k označení hub podle lidských profesí, např. též *koloděj* «druh houby», původně *kolář* «řemeslník vyrábějící kola a jiné dřevěné součásti vozů», na houbu přeneseno asi podle hnědého klobouku připomínajícího kolářskou koženou zástěru. Druhé překvapení je to, že české slovo *kozák* v tom dalším významu «člen vojenskozemědělských obcí svobodných usídlenců, později rolnický potomek těchto usídlenců a zároveň bojovník vojenských oddílů z nich utvořených: záporožský kozák» má ukrajinské kořeny, čemuž nasvědčují čeští etymologové V. Machek a J. Rejzek [Rejzek 2001: 308]. Původně však i pro ukrajinštinu byla to tatarsko-turecká výpůjčka (stejně jako *ataman*), kde slovo *kozák* znamenalo «nezávislý člověk, dobrodruh, kočovník». Se slovem *kozák* jsou příbuzná další pojmenování: jméno země *Kazachstán*, název ukrajinského národního tance *kozáček*, a dokonce i vysokých dámských bot *kozáčky*.

Z dějin známe, že záporožští kozáci vynikli svými hrdinskými činy. Domohli se v 15. až 17. století jistě nezávislosti jak na moskovských carech, tak na polsko-litevských kráľích. Na znamení svého privilegovaného stavu zřizovali zvláštní tábory čistě vojenského rázu, takzvané síče. Každý kozák procházel od nejútlejšího mládí tvrdým výcvikem, chlapský se otužoval, musel se naučit strádat, trpět hladem a žízň, snášet všelijaké útrapy, zkrátka vyhovět přísloví: *Trp kozáče, budeš atamanem!* Namáhej se tedy, dopracuješ se něčeho; za útrapy budeš odměněn, povýšen. Naučit se trpět bylo hlavní vlastností a nejvýznamnějším příznakem kozáka. S tímto rysem bylo spojeno také jiné o něm pořekadlo *Přišla bída na kozáka*, jež má přenesený význam «začalo být zle, došlo i na mne, na tebe».

Kozácká pověst se rozšířila do světa a nakonec zdomácněla i v českém mudrosloví, a to díky Fr. L. Čelakovskému. V. Flajšhans však upozornil, že v češtině přísloví *Trp kozáče, budeš atamanem!* je výpůjčka z ruštiny [Flajšhans 2013: 680]. A v tom se mýlil. Je sice pravda, že v ruštině toto přísloví získalo popularitu díky dílu N. Gogola Taras Bulba. Avšak považujeme jej za typicky ukrajinské, protože kozáctví je fenoménem ukrajinské historie a kultury jak z hlediska územního, tak i duchovního obsahu, a příběh Tarase Bulby je svou povahou a emocionálním napětím hluboce národním literárním dílem o osudu kozácké Ukrajiny.

Na otázku, jestli jsou užívána kozácká přísloví v češtině, mohli bychom odpovědět kladně. Svědčí o tom příklady z Českého národního korpusu: «Rodinu, ve které Anna vyrůstala, řídila železnou rukou. Její heslo bylo: «*Trp kozáče, budeš atamanem*»; Ředitel pardubické nemocnice Jan Feřtek byl ze vzniklé situace zděšený. «Jsem ve zdravotnictví *starý kozák*, ale taková krize tu ještě nebyla,» řekl před nedávnem Feřtek; Léta jste se televizi vyhýbal a nyní *došla příslovečná bída na kozáka?*» [ČNK].

Závěrem bychom ještě dodali jednu zajímavou poznámku: V. Flajšhans uvádí doklad z Rosovy sbírky r. 1548: «Střez se dobrých kozáků a s něvěstkami nemej nic», kde výraz *dobrý kozák* znamená *piják* [Flajšhans 2013: 610].

Z nouze/ v nouzi Franta/ franta dobrý říkáme, nemáme-li lepší výběr, vracíme se k tomu, koho nebo co zpravidla opomíjíme či zanedbáváme (např. o nevalném ženichu apod.). Jméno *Franta* je českou podobou jména *František*. Mělo v lidovém jazyku pejorativní zabarvení, což naznačují i uvedené rčení.

Česká lidová slovesnost zná hodně případů, kdy se vlastní jméno stává apelativem, užívá se ho tedy v posunutém významu, a tak se píše s malým písmenem, srov. již zastaralý přenesený význam u slova *Franta/ franta* (nebo *Jan/ janek*), a to s kolísáním v pravopisu: «bláznivý, rozmařilý, povalečský lehkomyslník; člověk nevalné ceny» [SSJČ]. Od V. Flajšhanse se poučíme, že se o tento význam – «veselý piják» – zasloužil nějaký skutečně žijící ve středověku v Plzni Jan Franta, který byl znám svými výstřednostmi a o kterém na počátku 16. st. (1518) byla sepsána *Frantova Práva – veselé kousky*. Takže jméno *Franta* znamenalo veselého, až bláznivého člověka. Ještě zde zasluhuje připomínky, že východoslovanské jazyky vděčí českému Frantovi, poněvadž obohatil jejich slovní zásobu o slovo *франт*, jež se z češtiny přes polštinu dostalo do ukrajinštiny, ruštiny, běloruštiny [ECYM 6: 127]. V češtině je přísloví o Frantovi docela běžné, srov.: «Více než třicetiprocentní propad při volbě předsedy během necelého roku, to je výsledek včerejšího rozhodnutí sjezdu ČSSD. V nouzi Franta dobrý, praví přísloví; Nejlepší kandidáti bývají ti, kterým se ze začátku příliš nevěří, takoví ti ‘Franta z nouze dobřej’, «řká v sobotním rozhovoru MF DNES kandidát ČSSD na post premiéra Jiří Paroubek» [ČNK].

V ukrajinštině místo českého *Franty* zastoupí jiný pán – *Хома: На безлюдді й Хома чоловік, а Гапка ще й люди*; rus. *На безлюдье и Фома дворянин*. Každý jazyk tak zaplní stejný strukturně sémantický model svým lidově typickým osobním jménem.

Závěr. Naše analýza českých frazémů, idiomů, přísloví a rčení dovoluje dojít k závěru, že kulturní lingvistika podává dobrý nástroj pro hlubší poznání materiální i duchovní kultury národa, jeho minulosti, skryté v slovních jednotkách. Kulturnělingvisticky zaměřený výzkum je perspektivní na základě srovnání sémantických mezijazykových shod a rozdílů ukotvených v národních jazycích a kulturách. Kulturně-sémantické zkoumání dovoluje zároveň zjistit univerzální a kulturně specifické rysy češtiny ve srovnání s jinými, zejména východoslovanskými jazyky.

REFERENCES:

1. ČNK, *Český národní korpus*, available at: <https://www.korpus.cz/https://www.korpus.cz/www.korpus.cz>

2. Dostál, A. (1895). *Kmotr. Český lid*, R. IV, č. 2, s. 122-125.
3. Flajšhans V. (2013). *Česká přísloví. Sbíрка přísloví, průpovědí a pořekadel lidu českého v Čechách, na Moravě a v Slezku. Přísloví staročeská*. D.I. Olomouc.
4. Jungmann J. (1839). *Slownjik česko-německý*. W Praze: Pomocj Českého Museum. D. V.
5. Krupka J. (1912). *Lidové pověry z Mladoboleslavska*. Český lid. R. XXI, č. 9, s. 439-449.
6. Machek V. (1957). *Etymologický slovník jazyka českého a slovenského*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 567.
7. Němec I. a kol. (1980). *Slova a dějiny*. Praha: Academia, 324 s.
8. Pittnerová V. (1892). *Ze žďárských hor / Rodinné poměry*. Český lid. R. I. s. 198-200.
9. Rejzek J. (2001). *Český etymologický slovník*. Praha: Leda. 752 s.
10. SSJČ, *Slovník spisovného jazyka českého*, available at: <http://ssjc.ujc.cas.cz/http://ssjc.ujc.cas.cz>
11. Vaňková I. (1999). *Kognitivně-kulturní inspirace z Polska*. Slovo a slovesnost, č. 3, s. 214-224.
12. Vyhliďal J. (1897). *Ze života slezských dětí*. Český lid, R. VI, č. 1, s. 37-41.
13. Zíbrt Č. (1924). *O dětské karkulce a křticím vínku* (Typy, materiál, způsoby zhotovení). Český lid, R. XXIV, č. s. 368-371.
14. ESUM, *Etymologichnyi slovnyk ukrains'koi movy*, available at: <http://www.inmo.org.ua/library.htmlhttp://www.inmo.org.ua/library.html>

ABBREVIATION:

apod. - a podobně;
blr. - běloruský;
čes. - český;
chr.v. - chorvatský;
n. - nebo;
např. - například;
pol. - polský;
psl. - praslovanský;
rus. - ruský;
srov. - srovnej;
stsl. - staroslověnský;
ukr. - ukrajinský;
zast. - zastaralý;
zejm. - zejména.